

Toespraak Thom van Campen, Voorzitter Tweede Kamer bij de herdenking in de Tweede Kamer 14 augustus 2026

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Geachte aanwezigen,

Een aantal weken geleden liep ik over het Binnenhof.

Wie daar nu komt, ziet vooral hekken, steigers en bouwkranen. Maar wie even de tijd neemt om goed te kijken, ziet ook iets anders. Ruim acht eeuwen geschiedenis, samengebracht op één plek.

Het Binnenhof is het oudste parlementaire complex ter wereld dat nog altijd wordt gebruikt waarvoor het ooit werd gebouwd.

Dat is heel bijzonder.

We hebben in Nederland nooit de gewoonte gehad om bij iedere machtswisseling alles plat te gooien en opnieuw te beginnen. In plaats daarvan werd er generatie na generatie iets toegevoegd. Nieuwe gebouwen naast oude gebouwen. Soms zichtbaar uit een andere tijd, soms verrassend goed passend.

Samen vormen zij één geheel.

Terwijl ik daar liep, moest ik denken aan de uitnodiging om vandaag hier te spreken.

Zesentwintig jaar geleden noemde Herman Tjeenk Willink een zelfde uitnodiging *“zowel een eervolle als een moeilijke opdracht”*. Ik kan niet anders dan die woorden onderschrijven.

Tijdens mijn kennismaking met Paul Doop, Nanette van Beukering en Hélène Oppatja, bestuursleden van Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945, werd ik getroffen door mijn eigen onwetendheid. In een gesprek van nog geen uur werd feilloos duidelijk dat de gelaagdheid en de complexiteit van deze herdenking nog vele malen groter is dan ik vermoedde.

En dan te beseffen dat anderhalf tot twee miljoen Nederlanders, verdeeld over vier generaties, een Indische familiegeschiedenis hebben. Ieder met een eigen verhaal, eigen vragen en een eigen manier van herdenken van de verschrikkingen van de oorlog in voormalig Nederlands-Indië.

Dat laatste geldt overigens voor alle Nederlanders. Herdenken is immers niet alleen iets voor diegenen die de gebeurtenissen van toen zelf hebben meegemaakt, of diegenen wier ouders,

grootouders of overgrootouders die gebeurtenissen hebben meegemaakt.

Juist voor mensen voor wie de gebeurtenissen als 'niet van mij' zouden kunnen voelen, zijn herdenkingen zoals vandaag en morgen, hier in Den Haag en door het hele land verspreid, een onmisbaar handvat om onze gezamenlijke geschiedenis beter te leren kennen.

Het is dan ook goed om te zien dat steeds meer Nederlanders weten waar 15 augustus voor staat. Wist jaren geleden slechts 1 op de 20 waarom we morgen herdenken, nu is dat 1 op de 5. Dat is voor een belangrijk deel te danken aan de inspanningen van de Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945. En van al de vrijwilligers die lokale herdenkingen organiseren.

En net zoals de afzonderlijke gebouwen van het Binnenhof – elk met hun eigen geschiedenis – samen de woonkamer van onze democratie vormen, vormen de individuele verhalen over de oorlog in voormalig Nederlands-Indië samen onze gezamenlijke herinnering aan de gebeurtenissen van toen.

De verhalen van krijgsgevangenen die onder dwang moesten werken aan de Birma-Siamspoorweg. Van mannen, vrouwen en kinderen die werden opgesloten in de Japanse interneringskampen. Van mensen die buiten de kampen probeerden te overleven. Van Molukse gezinnen die hun eigen geschiedenis van oorlog, trouw en gedwongen vertrek met zich meedragen. Van gezinnen die in Nederland bepaald geen warme ontvangst, maar opnieuw een onzekere toekomst wachtte. Van Indonesiërs die leden onder de Japanse bezetting en voor wie 15 augustus tegelijkertijd het begin markeerde van een nieuwe strijd om onafhankelijkheid. En van kinderen en kleinkinderen die de oorlog zelf nooit hebben meegemaakt, maar wel opgroeiden met de echo's ervan.

Ieder heeft een eigen familieverhaal. Soms vullen zij elkaar aan. Soms schuren zij. Maar juist samen laten zij zien hoe veel manieren deze pijnlijke geschiedenis blijvend doorwerkt in de levens van mensen.

Lopend over de bouwplaats van het Binnenhof zie ik de contouren van het voormalige ministerie van Koloniën. Nog altijd onderdeel van het Binnenhof. Nog altijd onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van voormalig Nederlands-Indië.

Sterker nog: het heeft tientallen jaren geduurd voordat er in ons land ruimte kwam voor een breder verhaal dan alleen dat van het Nederlandse koloniale verlies. Zelfs toen ik in 2007 eindexamen geschiedenis deed, lag de nadruk in de lesboeken

nog grotendeels op de politieke en economische relaties tussen Nederland en voormalige Nederlands-Indië. Voor de verhalen van Indonesiërs zelf, of voor de structurele ongelijkheid in de koloniale samenleving, was toen veel minder aandacht dan nu.

Dat betekent niet dat eerdere generaties het per se verkeerd zagen. Het betekent wel dat iedere generatie nieuwe vragen stelt aan hetzelfde verleden. En daarin misschien wel onbevangener zijn – onbevangener kunnen zijn – dan hun ouders.

Paul Doop vertelde daarover heel treffend hoe zijn zoon samen huiswerk maakt met zijn eigen vader. Grootvader en kleinzoon. En hoe zijn zoon tussendoor vragen stelt over vroeger; vragen dūrfte te stellen over vroeger. En ook antwoorden krijgt. Misschien wel meer dan Paul zelf ooit heeft gekregen.

En daarin is hij bepaald niet alleen. Voor praten over wat hun ouders in voormalige Nederlands-Indië hebben meegemaakt, was in heel veel gezinnen geen ruimte. Niet omdat de eerste generatie dat niet wilde, maar omdat woorden vaak ontbraken. Schaamte, verdriet, loyaliteit, de noodzaak om verder te gaan, en soms ook een samenleving die niet goed luisterde, maakten dat zwijgen voor velen een manier werd om te overleven.

Maar wat niet wordt uitgesproken, verdwijnt niet.

Trauma laat zich niet opsluiten in onuitgesproken herinneringen. Het leeft ook voort in gedrag, in gewoonten en in de sfeer van een gezin. In de stiltes die vallen zodra het verleden ter sprake komt. In nachtmerries. In onverwachte woede. In voortdurende waakzaamheid. In de spanning rondom verlies, gezag of afscheid. Kinderen en ook kleinkinderen groeiden daardoor vaak op met een geschiedenis die zij niet kenden, maar wel degelijk voelden.

Tijd heelt lang niet alle wonden. Sommige verliezen laten zich niet herstellen. Sommige vragen zullen onbeantwoord blijven. Verdriet laat zich niet uitwissen en onrecht laat zich niet ongedaan maken. Maar soms ontstaat er over generaties heen dus wél ruimte om te praten over wat lang verzwegen bleef. Jongerenennetwerk Jong 1508 speelt hierin een belangrijke rol. Met initiatieven zoals het Indisch Vragenvuur en Generatietafels bouwen zij bruggen tussen generaties.

Uit al deze initiatieven ontstaat veel meer dan één manier om naar het verleden te kijken. De Indisch-Nederlandse gemeenschap is immers als een mozaïek, met een grote verscheidenheid aan ervaringen en manieren om daar betekenis aan te geven. Juist de erkenning dat het verleden – hoe verschillend ook – onlosmakelijk deel uitmaakt van onze

identiteit, is wat ons met elkaar verbindt.

Want een volwassen democratie leert ons dat verschillende perspectieven naast elkaar kunnen bestaan. Dat geldt ook voor onze herinneringen aan de oorlog in voormalig Nederlands-Indië. Herinneringen zijn immers geen communicerende vaten; erkenning voor het leed van de één doet geen enkele afbreuk aan de pijn van de ander. Wij hoeven niet te kiezen tussen verhalen. We kunnen, en moeten, ze naast elkaar laten bestaan.

We kunnen erkennen dat de Japanse bezetting onvoorstelbaar leed heeft veroorzaakt, én dat Nederlandse veteranen onder zware omstandigheden uitvoering moesten geven aan doelstellingen die nu wellicht in een ander daglicht staan.

We kunnen herdenken dat de Tweede Wereldoorlog voor het Koninkrijk op 15 augustus eindigde, én onder ogen zien dat voor heel veel mensen het geweld en de onveiligheid daarna onverminderd doorgingen. Al die verschillende ervaringen zijn legitiem, en al die herinneringen vormen samen onze geschiedenis.

Aan het einde van mijn bezoek aan de renovatie van het Binnenhof wordt de eerste paal van de nieuwe bezoekersingang de grond in geboord. Een nieuw aanwinst voor de toch al rijke schakering van Binnenhofgebouwen. Nóg meer mensen kunnen straks terecht het in het hart van onze democratie. Om te luisteren, te vertellen en met elkaar in gesprek te gaan.

Net als in de Indische gemeenschap in Nederland gaan dus ook bij de Tweede Kamer de luiken weer verder open.

Het is niet te onderschatten hoe belangrijk het is dat we met elkaar in gesprek blijven. Niet om het eens te worden over ieder detail van de geschiedenis, maar om elkaars verhalen te blijven horen. Want zolang wij die verhalen blijven delen – binnen families, tussen generaties en als samenleving als geheel – is het verleden niet alleen een bron van verdriet, maar ook een bron van inzicht.

Want uiteindelijk is dat misschien wel de diepste betekenis van herdenken. Niet dat wij het verleden achter ons laten, maar ervoor zorgen dat niemand de last van dat verleden alleen hoeft te dragen. Zo blijven vrijheid, vrede en menselijke waardigheid iets waar iedere generatie opnieuw verantwoordelijkheid voor draagt.

Dank u wel.